(1303) "मृजू शौचालङ्कारयोः" (X-चुरादिः-1849. सक. सेट्. उभ.)

आधृषीयः ।

'शौचालङ्कारयोर्वा णौ मृजेर्मार्जति मार्जयेत् ॥' (श्लो. 60) इति देवः ।

'मृजूष्—' इति क्षीरस्वामी । ऊदित्त्वस्य ण्यन्ते प्रयोजनाभावात्, शुद्ध एवोपयोगाच्चास्य णिज्विकल्प इति ज्ञेयम् । यद्वा, आधृषीयत्वेनेड्विकल्प इति बोध्यम् ।

मार्जकः-र्जिका, मिमार्जयिषकः-षिका, मार्जकः-र्जिका, मिमार्जिषकः-षिका, मिमृक्षकः-क्षिका, मरीमृजकः-मरीमार्जकः-र्जिका ; मार्जयिता-त्री, मिमार्जयिषिता-त्री, मार्जिता-त्री, मार्ष्टा-मार्ष्ट्री, मिमार्जिषिता-मिमृक्षिता-त्री, मरीमृजिता-मरीमार्जिता-त्री ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि यथासम्भवमूह्यानि । णिजभावपक्षे पूर्वलिखितादादिकमार्ष्टिवत् (1302) सन्नन्ते, यङन्ते च रूपाणि बोध्यानि । ण्यन्तात्, ण्यन्तप्रकृतिकसन्नन्ताच्च, णिन्निमित्तकं लघूपधलक्षणं गुणं बाधित्वा, 'मृजेर्वृद्धिः' (7-2-114) इति वृद्धिरिति विशेषः । वृद्धिविधायके सूत्रे उत्सृष्टानुबन्धस्य मृजेरविशेषेण ग्रहणमिति विवेकः ।

(1304) "मृड सुखने" (VI-तुदादिः-1327. अक. सेट्. पर.)

'मृडेर्मृड्णाति सुखने तत्रैव मृडतीति शे ॥' (श्लो. 87) इति देवः ।

मर्डकः-र्डिका, मर्डकः-र्डिका, मिमर्डिषकः-षिका, मरीमृडकः-डिका ; मर्डिता-त्री, मर्डयिता-त्री, मिमर्डिषिता-त्री, मरीमृडिता-त्री ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि प्रातिस्विकरूपाणि विना भौवादिकगर्जतिवत् (422) ज्ञेयानि । [1]मृडः-मृडानी, क्तिनि-[2]मृढिः, [3]मृडित्वा,[A] इमानि रूपाण्यधिकान्यत्रेति विशेषः ।

---

1. 'इगुपधज्ञा—' (3-1-135) इति कर्तरि कप्रत्यये रूपम् । मृडस्य स्त्री इति विवक्षायां 'इन्द्रवरुणभवशर्वरुद्रमृड—' (4-1-49) इत्यादिना पुंयोगे ङीषि आनुगागमे मृडानी इति रूपं भवति ।
2. 'तितुत्र—' (7-2-9) इतीण्निषेधे ढत्वे ष्टुत्वे च रूपमेवम् ।
3. 'मृडमृद—' (1-2-7) इति सेटः क्त्वायाः कित्त्वात् गुणनिषेधे रूपमेवम् । 'न क्त्वा सेट्' (1-2-18) इत्यस्य प्रतिषेधः ।

A. 'अमृडित्वा सहस्राक्षं क्लिशित्वा कौशलैर्निजैः ।' भ. का. 7.96.